

7. Maksyuta A.A., Chuhunov I.Ya. *Byudzhetna skladova suspil'noho rozvytku* // *Visnyk KNTEU*. – 2012. – № 3. – S. 45–54.
8. Chuhunov I.Ya. *Dovhostrokovaya byudzhetna stratehiya u systemi ekonomichnoyi tsyklichnosti* / I.Ya. Chuhunov // *Visnyk KNTEU*. – 2014. - № 5. - S. 64-77.
9. Chuhunov I.Ya., Makohon V.D. *Byudzhetno-podatkovaya polityka v umovakh instytutsiynykh peretvoren'* // *Visnyk KNTEU*. – 2014. – № 4. – S. 79–91.
10. Chuhunov I.Ya., Londar S.L. *Finansovo-byudzhetni vidnosyny : analiz tendentsiy rozvytku v umovakh transformatsiyi ekonomiky*. – К. : Ministerstvo finansiv Ukrayiny, L'vivs'kyi natsional'nyy universytet im. I.Franka, 2002. – 203 s.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Чугунов Ігор Якович, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри фінансів

Брижан Катерина Володимирівна, студентка магістратури факультету фінансів та банківської справи, спеціалізація «Державні фінанси»

Київський національний торговельно-економічний університет

вул. Кіото, 19, м.Київ, 02156, Україна

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Чугунов Игорь Яковлевич, доктор экономических наук, профессор, заслуженный деятель науки и техники Украины, заведующий кафедрой финансов

Брижан Екатерина Владимировна, студентка магистратуры факультета финансов и банковского дела, специализация «Государственные финансы»

Киевский национальный торгово-экономический университет

ул. Киото, 19, г.Киев, 02156, Украина

DATA ABOUT THE AUTHORS

Chugunov Igor Yakovlevich, Doctor of Economics, Professor, Honored Worker of Science of Ukraine
Head of the Department of Finance

Bryzhan Kateryna, Master's student of the Faculty of Finance and Banking
specialization «Public Finance»

Kyiv National University of Trade and Economics

19 Kioto Street, Kyiv, 02156, Ukraine

УДК 368.1

СУЧАСНИЙ ХАРАКТЕР ФУНКЦІОНУВАННЯ І ПОДАЛЬШІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ МАЙНА В УКРАЇНІ

Канєва Т.В.,
Наливайко Д.В.

Предметом дослідження є теоретичні і практичні особливості функціонування ринку страхування майна в Україні.

Мета роботи полягає в аналізі сучасних тенденцій функціонування ринку страхування майна, виявленні шляхів і можливостей його подальшого розвитку.

Методи дослідження. Проведене дослідження базується на використанні загальнонаукових методів, економіко-статистичних методів та методів діалектики.

Результати роботи полягають в тому, що на основі дослідження діяльності страхових компаній та узагальнення сучасного стану функціонування ринку страхування майна в Україні виявлено напрями подальшого його реформування, запропоновано систему заходів щодо підвищення ролі страхових компаній в сфері страхового захисту майна фізичних і юридичних осіб, збільшення обсягів зібраних страхових премій, рекомендовано механізми забезпечення страхових виплат страховиками.

Галузь застосування результатів. Отримані результати сприяють розробці та прийнятті рішень у сфері управління діяльністю страхових компаній, державних органів регулювання і нагляду за страховою діяльністю.

Висновки. Досліджено сучасні аспекти функціонування ринку страхування майна в Україні, висвітлено ключові проблеми діяльності страхових компаній, що стримують їх розвиток, запропоновано шляхи покращення умов функціонування страховиків і практичні кроки стосовно розвитку страхування майна в економіці країни.

Ключові слова: страхування майна, страховий ринок, страхова компанія, споживачі страхових послуг.

СОВРЕМЕННЫЙ ХАРАКТЕР ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ И ДАЛЬНЕЙШИЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ СТРАХОВАНИЯ ИМУЩЕСТВА В УКРАИНЕ

Канева Т.В.,
Наливайко Д.В.

Предметом исследования являются теоретические и практические особенности функционирования рынка страхования имущества в Украине.

Цель работы заключается в анализе современных тенденций функционирования рынка страхования имущества, выявлении путей и возможностей его дальнейшего развития.

Методы исследования. Проведенное исследование базируется на использовании общенаучных методов, экономико-статистических методов и методов диалектики.

Результаты работы заключаются в том, что на основе исследования деятельности страховых компаний и обобщение современного состояния функционирования рынка страхования имущества в Украине выявлены направления дальнейшего его реформирования, предложена система мер по повышению роли страховых компаний в сфере страховой защиты имущества физических и юридических лиц, увеличение объемов собранных страховых премий, рекомендуются механизмы обеспечения страховых выплат страховщиками.

Область применения результатов. Полученные результаты способствуют разработке и принятии решений в сфере управления деятельностью страховых компаний, государственных органов регулирования и надзора за страховой деятельностью.

Выводы. Исследованы современные аспекты функционирования рынка страхования имущества в Украине, освещены ключевые проблемы деятельности страховых компаний, сдерживающих их развитие, предложены пути улучшения условий функционирования страховщиков и практические шаги по развитию страхования имущества в экономике страны.

Ключевые слова: страхование имущества, страховой рынок, страховая компания, потребители страховых услуг.

MODERN CHARACTER OF FUNCTIONING AND FURTHER DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF PROPERTY INSURANCE IN UKRAINE

Kaneva T.V.,
Nalyvaiko D.V.

The subject of research is theoretical and practical peculiarities of the property insurance market in Ukraine.

The purpose is to analyse the current trends of the market property insurance operation, to identify ways and opportunities for further development.

Methods and methodology of research. The study is based on the use of scientific methods, economic and statistical method and the methods of dialectics.

The results. There are an analysis of the results of the insurance operations of insurance companies and summarize the current state of operation of the market property insurance in Ukraine identified are as for the reform, the system of measures to enhance the role of insurance companies in the field of insurance protection property of individuals and legal entities, increased collected premiums recommended mechanisms to ensure claims paid by insurers.

The scope of the results. The results contribute to the development and decision-making in the management of insurance companies, government regulation and supervision of insurance activities.

The conclusions. The modern aspects of the property insurance market in Ukraine highlights the key issues of insurance companies that restrain their development, the ways of improving the conditions for insurers and practical steps regarding the development of property insurance in the economy.

Keywords: property insurance, insurance market, insurance companies, consumers of insurance services.

Актуальність. Страхування посідає одне з провідних місць в економіці країн Європейського союзу, яка дозволяє здійснювати захист майнових інтересів суб'єктів (фізичних та юридичних осіб) при настанні страхових випадків. Страхування майна є одним з найпопулярніших видів страхування. Значна частина майна в країнах з розвинутою економікою захищено від різних видів ризиків за допомогою страхування. Адаже в умовах сучасної дійсності нові види техніки, нові технології, природні катаклізми породжують ризики, яких раніше не було. У свою чергу, нові види громадських зв'язків найчастіше піддаються різним як відомим, так і раніше ще не відомим ризикам.

За останні роки в Україні дещо змінився економічний уклад життя населення, наслідком чого стало збільшення ризику для майна громадян і господарюючих суб'єктів. Застраховавши своє майно, суб'єкти господарювання можуть зосередити свою увагу на проблемах ринку і конкуренції, будучи впевненими, при цьому, що майно, засоби виробництва і предмети праці матеріально захищені від будь-яких випадковостей. У цьому контексті дослідження сучасного стану ринку страхування майна в Україні та національних особливостей його розвитку дасть змогу виявити ключові проблеми, виділити напрями першочергової його модернізації та запропонувати систему заходів до популяризації даного виду страхування.

Ступінь дослідження даної проблеми вченими. Теоретичні та практичні аспекти страхування майна досліджували багато зарубіжних вчених, серед яких В. Ідельсон, В. Гейльман, В. Райхер, А. Манес, Д. Діксон, А. Манес, Д. Бланд, К. Граве.

Серед вітчизняних вчених, які досліджували питання розвитку та реформування ринку страхування майна слід відмітити роботи: В. Базилович, К. Базилович, К. Воблий, О. Вовчак, С. Осадець, М. Александрова, Н. Внукова, Т. Ротова, О. Гаманкова, В. Грушка, О. Заруба, М. Клапків, В. Малько, Я. Шумелда та інші. Проте виникає необхідність аналізу сучасних тенденцій розвитку страхування майна, урахуовуючи нові умови навколишньої дійсності, нові види ризиків, а також нові види громадських зв'язків.

Мета дослідження полягає в поглибленому аналізі сучасних тенденцій функціонування ринку страхування майна, виявленні шляхів і можливостей його подальшого розвитку.

Мета дослідження зумовила постановку і вирішення таких основних **завдань**:

- 1) аналіз стану та показників діяльності ринку страхування майна в Україні;
- 2) визначення проблем і напрямів удосконалення ринку майнового страхування.

Результати дослідження. У країнах з розвинутою економікою страхування прийнято вважати основним інструментом, який зменшує наслідки негативних впливів випадкових подій на суб'єктів господарювання шляхом акумулювання фондів грошових коштів для відшкодування збитків окремим учасникам при настанні страхових випадків. Ринок страхування в Україні за роки її незалежності так і не став невід'ємним елементом фінансової системи держави.

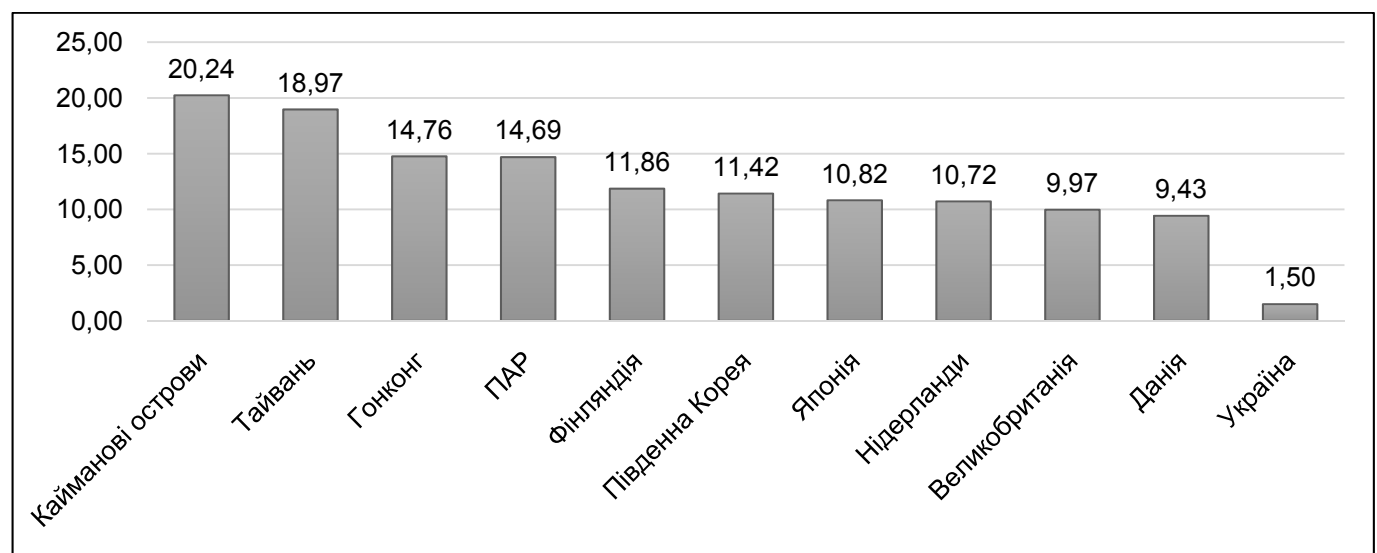
В таблиці 1 відображено розмір валових страхових премій і їх частки у структурі ВВП протягом 2011-2016 рр. Як видно з таблиці 1, сума зібраних страхових премій має тенденцію до зростання, що означає певне поживлення економічної ситуації та створення сприятливих умов розвитку ринку страхування. Проте, частка страхових премій у структурі ВВП зменшується, що пояснюється нижчими темпами розвитку даної сфери у порівнянні з загальноекономічною ситуацією.

Таблиця 1. Частка страхових премій у ВВП України протягом 2011-2016 рр.

Рік	Обсяг ВВП у фактичних цінах, млн. грн.	Страхові премії, млн.грн.	Частка страхових премій у ВВП, %
2011	1 316 600,00	22 693,50	1,72
2012	1 408 889,00	21 508,20	1,53
2013	1 454 931,00	28 661,90	1,97
2014	1 566 728,00	26 767,30	1,71
2015	1 979 458,00	29 736,00	1,50
9 міс. 2016	1 649 740,00	24 844,20	1,51

*Джерело: побудовано авторами на основі [1]

Якщо порівнювати даний показник із показниками в провідних країнах, то він доволі низький (рис.1).

Рисунок 1. Частки страхових премій у структурі ВВП в країнах світу у 2015 р., %

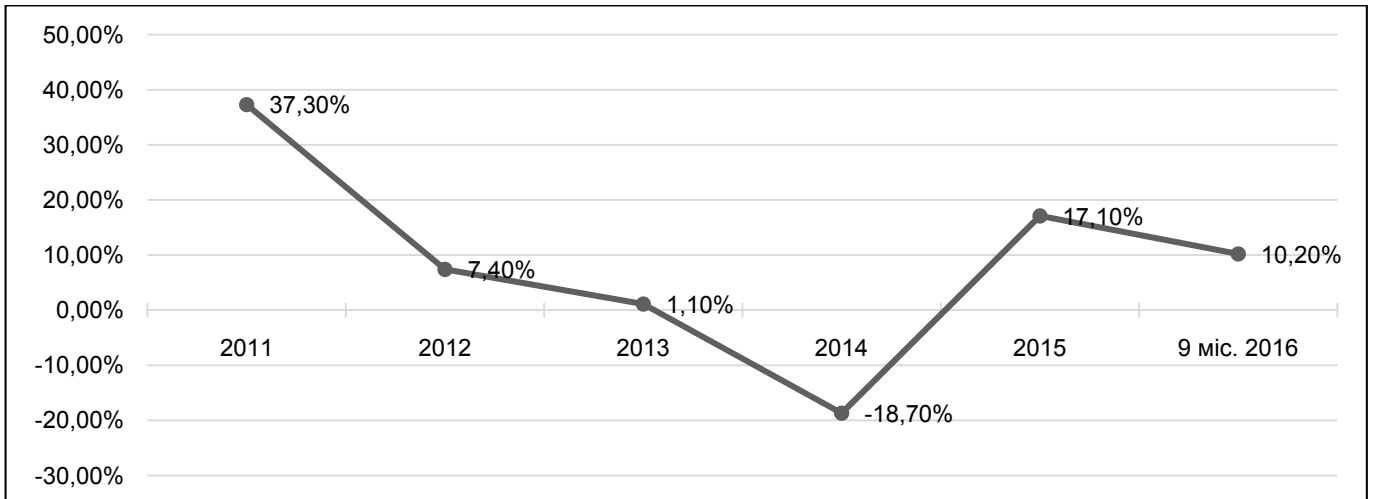
*Джерело: побудовано авторами на основі [1-2]

Обмеження для розвитку українського страхового ринку наступні: низька платоспроможність фізичних та юридичних осіб, що діють на стороні попиту, відсутність страхової культури населення і самих страховиків, а найголовніше - відсутність ємності ринку з точки зору капіталу – у вітчизняних страхових компаній недостатньо резервів, щоб нести ризик.

Що ж до страхування майна, то воно є найбільш об'ємним видом страхування по сумі зібраних страхових премій і страхових виплат.

На даний сегмент в 2015 році припало 49,0% всіх зібраних чистих страхових премій, і 52,6% чистих страхових виплат. Іншими словами, чисті страхові премії по страхуванню майна склали в 2015 році 10944,3 млн. грн., виплати – 4002,3 млн. грн. [1].

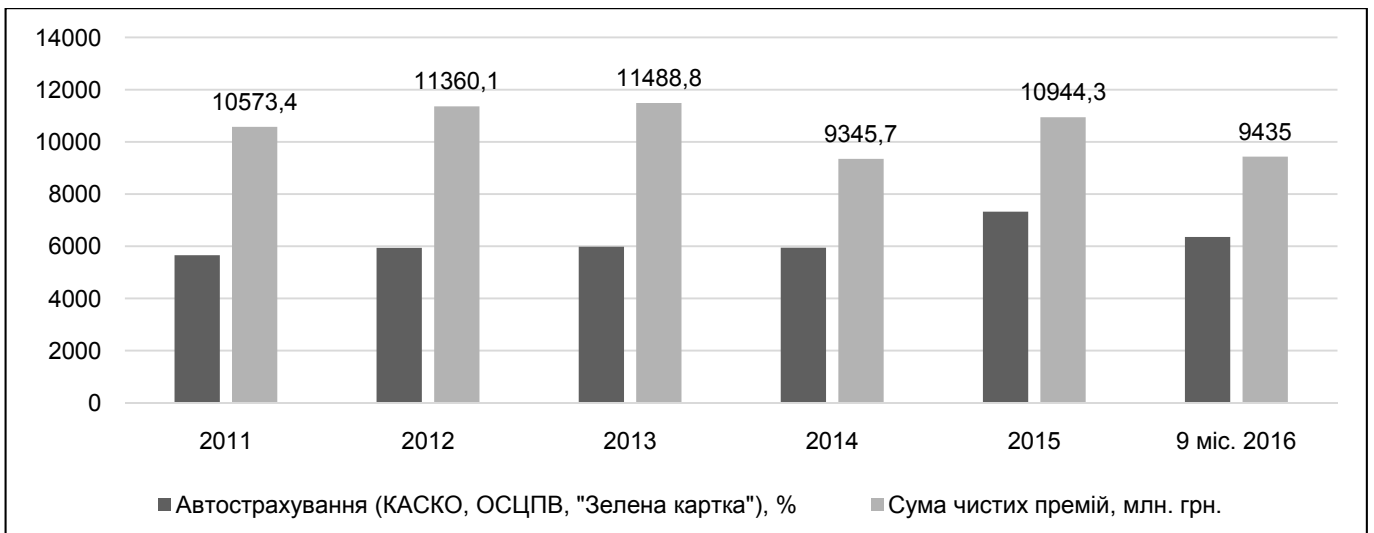
Починаючи з 2011 року темп приросту премій по даному виду страхування зменшувався, досягнувши свого мінімуму в 2014 році (-18,7%). Починаючи з 2015 року темп приросту став позитивним і досягнув 17,10% (рис. 2).

Рисунок 2. Темпи приросту/відтоку страхових премій по страхуванню майна за 2011-2015, 9 міс. 2016 рр., %

*Джерело: побудовано авторами на основі [1]

В структурі чистих страхових премій зі страхування майна значну частку займає автомобільне страхування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») (рис. 3).

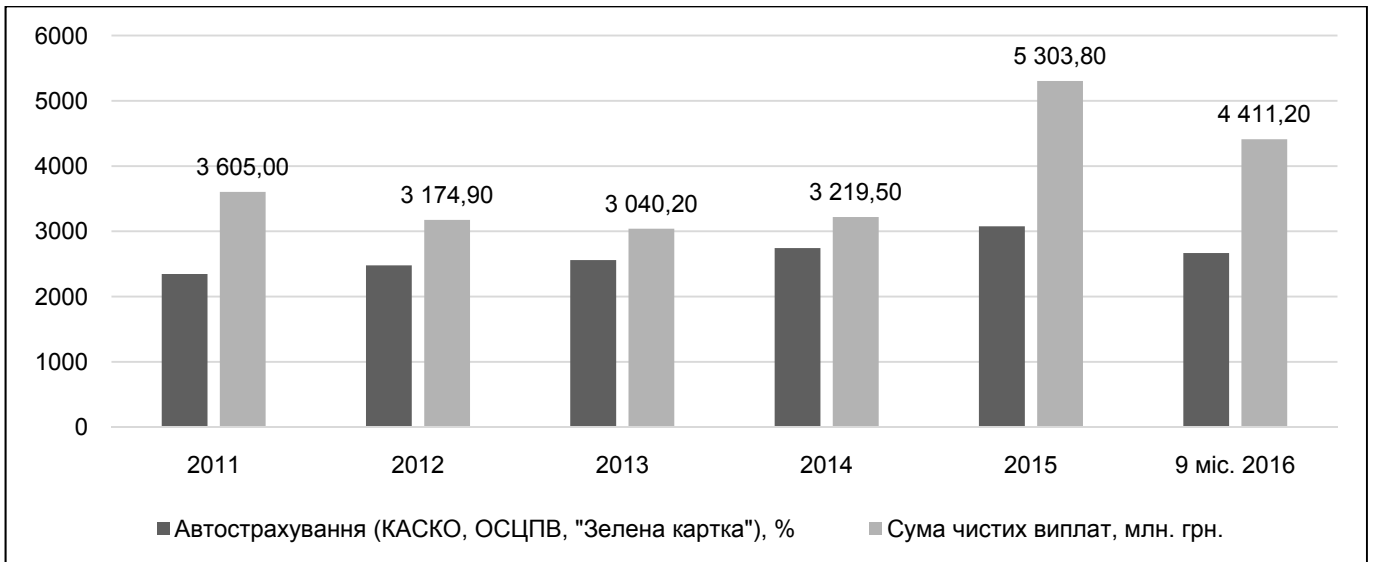
Рисунок 3. Частка чистих страхових премій по договорах автострахування за 2011-2015 рр., 9 міс. 2016 рр.

*Джерело: побудовано авторами на основі [1]

Також можна спостерігати, що частка чистих страхових премій по автомобільному страхуванню з року в рік зростає. Це зумовлено рядом факторів:

- обов'язковістю деяких видів страхування (ОСЦПВ, «Зелена картка»);
- активним розвитком автокредитування нових автомобілів [3];
- зростанням цін на автомобілі у зв'язку із ростом курсу долара (як наслідок, збільшується страхова сума).

Страхові виплати по договорах автострахування в 2015 році склали 58,0% від усіх виплат по майновому страхуванню (рис. 4).

Рисунок 4. Частка чистих страхових виплат по договорах автостраховання за 2011-2015 рр., 9 міс. 2016 рр.

*Джерело: побудовано авторами на основі [1]

В 2012-2014 рр. спостерігається дуже значна частка виплат, здійснених по договорах автомобільного страхування (біля 80%). Це пояснюється зростанням вартості автозапчастин в цей період, а також відсутністю ефективного механізму здійснення виплат по страхуванню нерухомого майна (будівель).

З 5303,80 млн. грн. виплат, здійснених в 2015 по договорах майнового страхування, 3077,60 млн. грн. (58,0%) припадає на договори автомобільного страхування [1]. Тобто, скорочується частка виплат по договорах автомобільного страхування. Це має позитивне значення, оскільки свідчить про оздоровлення механізму страхування нерухомого майна, дійсно відшкодування збитків по даному виду страхування, а як наслідок підвищення рівня страхової культури зі сторони страхових компаній.

Проведені нами дослідження сучасного стану вітчизняного ринку страхування в цілому, і в тому числі його майнового сектору, дозволили виділити ряд структурних проблем, що уповільнюють його розвиток і роблять найбільш уразливим в період фінансових потрясінь.

До найбільш складних питань розвитку всіх галузей страхового ринку, в тому числі і майнового страхування, відносяться на наш погляд наступні. По-перше, це відсутність власної розвиненої інфраструктури продажу страхових продуктів. Більшість вітчизняних страховиків, переслідуючи ціль максимально швидкого зростання премій, вирішило завдання реалізації страхових продуктів шляхом укладання партнерських угод з банками і брокерами, що володіють розвиненою мережею продажів. При цьому слід зазначити, що основна частина страхових агентів в Україні є поодинокими, не пов'язаними брокерами, і дуже часто обслуговують кілька страхових компаній. Така структура продажів призвела до того, що вітчизняні страховики виплачують дуже високі комісійні винагороди посередникам і практично не мають прямого доступу до своїх страхувальників.

По-друге, використання андеррайтингу на основі руху грошових коштів, забезпеченого високими темпами надходження страхових премій і досить низьким рівнем страхового відшкодування. Спочатку страхове законодавство, фінансові основи діяльності страховиків були тісно пов'язані з українськими правилами бухгалтерського обліку, внаслідок чого нормативний контроль був більшою мірою спрямований на облік прибутків і збитків, ніж на контроль над балансами страховиків. Це давало переважній більшості страхових компаній впевненість в тому, що вони зможуть здійснювати страхові виплати за поточними договорами з премій по майбутнім договорам, за умови їх значного зростання. Фінансова криза, що викликала різке зниження темпів зростання страхових премій, підвищені вимоги регулятора до капіталізації страховиків, якості їх активів негативним чином позначилися на фінансовому стані галузі.

По-третє, неефективний бек-офіс і інфраструктура, яка є в галузі, визначають низький рівень операційної ефективності страховиків, контролю за грошовими потоками в регіональних представництвах і філіях [4]. Об'єднання бек-офісу та інфраструктури більшості страховиків не дає належного ефекту, тому що функціональна діяльність дублюється в регіонах, не розроблені сучасні, адаптовані до галузі інформаційно-технологічні рішення. Все це, в свою чергу, призводить до зростання вартості адміністрування полісу страхування і обмежує можливості надання послуг високої якості.

По-четверте, наявність регуляторних обмежень розвитку ринку. Вимога до використання паперових бланків полісів та наявності фізичного підпису страхувальника перешкоджають підвищенню ефективності в роздрібному страхуванні. Практика розподілу бланків суворої звітності в ОСЦПВ створює конкуренцію на користь окремих страхових компаній. Відсутність єдиної бази даних історії страхових випадків робить неефективною систему «бонус-малус».

Слід також відмітити слабкість вітчизняного перестраховування, що зумовлено: низькою ємністю; низькими рейтингами в порівнянні з іноземними страховиками, що викликає недовіру з боку первинних страховиків, в тому числі іноземних; малим досвідом врегулювання великих збитків.

Виявлення і групування проблем, наявних на ринку страхування України, дозволили нам запропонувати комплекс заходів, спрямованих на їх подолання та розвиток як ринку страхування в цілому, так і його майнового сектору.

Основними напрямками зміцнення і підвищення ефективності функціонування страхової галузі є:

1. Розвиток власної інфраструктури продажів страхових продуктів і поступова відмова від послуг посередників, що дозволить страховикам:

а) мати актуальну інформацію про клієнтів і прямий контакт з ними;

б) зміцнити власну позицію при веденні переговорів з посередниками про укладення договорів страхування;

в) знизити вартість страхових послуг;

г) усунути агресивний демпінг;

2. Розробка плану поступового відходу від бланків суворої звітності за рахунок забезпечення електронного документообігу в масових видах майнового роздрібного страхування, таких як ОСЦПВ, що забезпечить усунення штучних перешкод і спотворень конкурентної боротьби на ринку майнового страхування. При цьому слід створити механізм зі взаємодії між страхувальниками і партнерами з точки зору захисту персональних даних.

3. Відмова від моделі андерайтингу на основі руху грошових коштів, агресивної політики нарощування темпів зростання страхових премій. В умовах кризи і посилення вимог регулятора до якості активів страховиків, останні повинні орієнтуватися на якісну оцінку ризику, на показники балансу, прибутковості інвестування коштів резервних фондів, капіталу і т.д.

4. Зниження збитковості операцій автострахування за допомогою:

а) зниження комісійних виплат (комісійні виплати посередникам, банкам, автоцентрам не повинні перевищувати встановленого законодавством максимуму в 20%);

б) зниження витрат на ведення справи (основними напрямками зниження є: зниження витрат на утримання персоналу, в тому числі агентів; вдосконалення організаційної структури, скорочення агентств, представництв в регіонах; централізація організаційних і управлінських функцій);

в) використання механізму франшизи (застосування умовної і безумовної франшизи знижує вартість страхового полісу, витрати страховика на покриття незначного збитку, забезпечує зниження рівня шахрайства);

г) скорочення необґрунтованих виплат (шляхи скорочення включають: автоматизацію процесу - використання електронного акту огляду, ведення електронної історії пошкоджень автомобіля, автоматичні перевірки покриття і т.д.; підвищення ефективності бізнес-процесів - сегментація збитків, вибіркові перевірки коректності прийнятих рішень в агентствах, перевірки якості проведеного ремонту на СТО і т.д.);

5. Формування системи типізації умов реалізації роздрібних продуктів майнового страхування, яка передбачає:

а) створення онлайн ресурсу, що містить докладне роз'яснення умов надання основних видів страхових послуг;

б) створення типових правил покриття і умов регулювання збитків, які в значній мірі спростять і полегшать для страхувальників вибір страховика і вирішення спірних ситуацій.

Висновки. Отже, напрями модернізації вітчизняного ринку страхування майна доцільно досліджувати в контексті концептуальних засад модернізації всього страхового ринку України, орієнтуючись при цьому на можливість регулятивних органів, важливим напрямком діяльності яких є і регулювання страхової діяльності, та враховуючи можливі зміни у діяльності страхових компаній.

Розвиток страхового ринку України, і зокрема ринку страхування майна, створить передумови для активного здійснення страховиками страхових інвестицій, які в свою чергу є локомотивом економічного зростання, джерелом надходження коштів в економіку країни. На подальший розвиток ринку страхування майна вагомий вплив має здійснювати держава шляхом чіткого визначення принципів та розмірів комісійної винагороди страхових посередників, а також шляхом регулювання діяльності страховиків для підвищення страхової культури в цілому на ринку.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: <http://www.nfp.gov.ua>.

2. World insurance in 2015: steady growth amid regional disparities. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.swissre.com/library/sigma3_2016_en.html.

3. Рост автомобильного рынка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insa.com.ua/ru/zrostannya-avtomobilnogo-rynku>.

4. Балаш О.С., Балаш В.А. Стохастический граничный анализ эффективности страховых компаний / Страховые интересы современного общества и их обеспечение: материалы XIV Международной научно-практической конференции, 2013.

5. *Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції: монографія / наук. ред. та кер. кол. авт. д-р екон. наук, проф. Н.М. Внукова. - Харків: ТО Ексклюзив, 2014. - 218 с.*

References

1. *Ofitsynyy sayt Natsional'noyi komisiyi, shcho zdiysnyuye derzhavne rehulyuvannya u sferi rynkiv finansovykh posluh.* : <http://www.nfp.gov.ua>.

2. *World insurancein 2015: steady growth amid regional disparities.* : http://www.swissre.com/library/sigma3_2016_en.html.

3. *Rost avtomobilnogo rynku.* : <http://www.insa.com.ua/ru/zrostannya-avtomobilnogo-rynku>.

4. *Balash O.S., Balash V.A. Stohastycheskyy granychnyy analiz efektyvnosti strahovyh kompanyy / Strahovye interesy sovremenogo obchestva i ih obespechenie: materialy XIV Mezghdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferenyy, 2013.*

5. *Rozvytok rynkiv finansovykh posluh v umovakhi evropejs'koi intehratsii [The development off inancial services interms of Europe anintegration]: monohrafiia / N.M. Vnukova. - Kharkiv: TO Ekskliuzyv, 2014. - 218 s.*

ДАНИ ПРО АВТОРА

Канєва Тетяна Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів

e-mail: kaneva_tatjana@ukr.net

Наливайко Дмитро Валентинович, аспірант кафедри фінансів

Київський національний торговельно-економічний університет

вул. Кіото, 19, Київ, 02000, Україна

e-mail: dnalyvaiko91@gmail.com

ДАНЫЕОБ АВТОРЕ

Канєва Татьяна Владимировна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов

e-mail: kaneva_tatjana@ukr.net

Наливайко Дмитрий Валентинович, аспирант кафедры финансов

Киевский национальный торгово-экономический университет

ул. Киото, 19, Киев, 02000, Украина

e-mail: dnalyvaiko91@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHOR

Kaneva Tetiana Volodymyrivna, Ph.D. in Economical Science, Associate Professor

e-mail: kaneva_tatjana@ukr.net

Nalyvaiko Dmytro Valentynovych, postgraduate student

Kyiv National University of Trade and Economics

19, Kioto street, Kyiv, 02000, Ukraine

e-mail: dnalyvaiko91@gmail.com